

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ І СИТУАЦІЙНІ ЗАДАЧІ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В МЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ

За редакцією
академіка НАМН України,
професора **О.П. ЯВОРОВСЬКОГО**,
професора **І.В. СЕРГЕТИ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

РЕКОМЕНДОВАНО
вченою радою Національного медичного
університету імені О.О. Богомольця
як навчальний посібник для студентів
медичних закладів вищої освіти, лікарів-
інтернів та практичних лікарів

Київ
ВСВ «Медицина»
2019

УДК 613/614
ББК 51.245я73
Т36

Рекомендовано вченою радою Національного медичного університету імені О.О. Богомольця як навчальний посібник для студентів медичних закладів вищої освіти, лікарів-інтернів та практичних лікарів (протокол № 1 від 30.08.2018)

Наукові редактори: професори *Ю.О. Паустовський, І.В. Завгородній, Н.І. Рублевська, М.І. Мізюк, Л.І. Власик*; доценти *В.І. Зенкіна, О.М. Жуковський, А.І. Севальнев*

Рецензенти:

В.С. Тарасюк — кандидат медичних наук, професор кафедри медицини катастроф та військової медицини Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова;

М.О. Сидоренко — кандидат медичних наук, доцент, виконувач обов'язків завідувача кафедри гігієни та екології № 2 Харківського національного медичного університету

Тестові завдання і ситуаційні задачі з охорони праці в медичній галузі : навч. посіб. / О.П. Яворовський, Ю.О. Паустовський, О.А. Никитюк та ін. ; за ред. О.П. Яворовського, І.В. Сергеті. — К. : ВСВ «Медицина», 2019. — 224 с.
ISBN 978-617-505-743-8

Навчальний посібник підготовлено фахівцями провідних медичних закладів вищої освіти України. Тестові завдання і ситуаційні задачі розроблено до всіх тем практичних занять з охорони праці в медичній галузі відповідно до нових навчальних програм із цієї дисципліни. Значну увагу приділено правовим і організаційним аспектам охорони праці; питанням гігієнічної характеристики умов праці медичних працівників, атестації робочих місць; розслідуванню та обліку професійних захворювань, нещасних випадків та аварій у лікувально-профілактичних закладах; гігієні та охороні праці в медичних закладах та виробничій безпеці медичного персоналу.

Для студентів медичних закладів вищої освіти, лікарів-інтернів та практичних лікарів.

УДК 613/614
ББК 51.245я73

© О.П. Яворовський, Ю.О. Паустовський,
О.А. Никитюк, А.В. Шкурба, Ю.М. Скалецький,
В.І. Зенкіна, Г.А. Шкурко, М.І. Веремей,
Т.О. Білько, В.М. Заплатинський, Л.О. Куюн,
Т.О. Зінченко, М.Л. Марченко, Н.В. Солоха,
Р.П. Брухно, Т.В. Голубчикова, К.С. Різник,
І.В. Сергеті, Л.М. Ваколюк, О.Ю. Браткова,
Н.М. Фещук, Л.І. Власик, О.М. Жуковський,
І.Д. Візнюк, А.Ю. Масікевич, Н.І. Рублевська,
Л.В. Григоренко, В.В. Зайцев, А.І. Севальнев,
М.П. Гребняк, Р.А. Федорченко, Л.П. Шаравара,
А.В. Куцак, І.А. Соколовська, Ю.В. Волкова,
М.І. Мізюк, О.С. Малишевська,
І.В. Завгородній, П.О. Коробчанський,
О.Л. Літовченко, Д.І. Логвінов, 2019
© ВСВ «Медицина», оформлення, 2019

ISBN 978-617-505-743-8

Зміст

Передмова	4
Тема 1. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ	7
Тестові завдання.....	10
Ситуаційні задачі	25
Тема 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ТА ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ	28
Тестові завдання.....	32
Ситуаційні задачі	56
Тема 3. ГІГІЕНА ТА ФІЗІОЛОГІЯ ПРАЦІ, ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ	58
Тестові завдання.....	61
Ситуаційні задачі	74
Тема 4. ПРОФЕСІЙНІ ШКІДЛИВОСТІ ПРИ ВИКОНАННІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	77
Тестові завдання.....	80
Ситуаційні задачі	92
Тема 5. ГІГІЄНИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УМОВ ПРАЦІ ТА СТАНУ ЗДОРОВ'Я МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	97
Тестові завдання.....	100
Ситуаційні задачі	114
Тема 6. НЕЩАСНІ ВИПАДКИ ТА АВАРІЇ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, ЇХ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОБЛІК	120
Тестові завдання.....	123
Ситуаційні задачі	137
Тема 7. ГІГІЕНА ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ	147
Тестові завдання.....	149
Ситуаційні задачі	159
Тема 8. ОХОРОНА ПРАЦІ В ОКРЕМИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛАХ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ	166
Тестові завдання.....	168
Ситуаційні задачі	178
Тема 9. НЕБЕЗПЕЧНІ ІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ В РОБОТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	183
Тестові завдання.....	186
Ситуаційні задачі	197
Тема 10. ОСНОВИ ВИРОБНИЧОЇ БЕЗПЕКИ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	201
Тестові завдання.....	203
Ситуаційні задачі	216
Література	220

Передмова

У професійній підготовці студентів закладів вищої медичної освіти важливу роль відіграє навчання способам захисту життя та здоров'я людини в процесі трудової діяльності. Стан здоров'я медичних працівників значною мірою впливає на якість та ефективність їхньої праці. Праця лікаря в умовах сьогодення є однією із найскладніших за ступенем високої відповідальності за здоров'я та життя пацієнтів, відрізняється високим нервово-психічним, фізичним навантаженням, впливом фізичних, хімічних і біологічних чинників, характерних для закладів охорони здоров'я.

У зв'язку із зазначеним проблема забезпечення ефективної охорони праці в закладах охорони здоров'я є надзвичайно актуальною. Соціальна значущість охорони праці — це охорона життя та збереження здоров'я медичних працівників від можливих виробничих небезпек і шкідливостей, збереження їх працездатності та трудового довголіття. Економічна значущість полягає у сприянні зростанню продуктивності праці медичних працівників, економії фонду соціального страхування та скорочення втрат робочого часу. Правова значущість — у працевлаштуванні за здібностями з урахуванням шкідливих умов праці, важкості й напруженості трудового процесу, фізіологічних особливостей жіночого, підліткового та юнацького організму.

У більшості закладів охорони здоров'я наявний увесь спектр шкідливих і небезпечних біологічних чинників: патогенні мікроорганізми (віруси, бактерії, гриби, найпростіші, рикетсії, спірохети), гельмінти, комахи, кліщі, гризуни тощо.

До провідних несприятливих чинників умов праці також належить постійний контакт із фармацевтичними препаратами, серед яких слід відзначити високоактивні лікарські препарати (для хіміотерапії, наркотичні анальгетики, гормони, антибіотики, дезінфектанти тощо). Наявність їх у повітрі робочої зони зумовлює високу шкідливість умов праці (III клас, 2—4-го ступенів).

Використання значної кількості різноманітної діагностичної та лікувальної апаратури й обладнання зумовлює розмаїття спектра фізичних чинників: ультразвук, електромагнітні поля, іонізувальне та

лазерне випромінювання, шум, ультрафіолетове випромінювання, мікроклімат, перепади барометричного тиску.

Провідне значення певного чинника (хімічного, фізичного, біологічного, нервово-психічного) або їх поєднань залежить від спеціальності лікаря. При цьому наявність на тлі напруженої професійної діяльності впливу двох або кількох шкідливих виробничих чинників фізичної, хімічної або біологічної природи призводить до зростання хронічної захворюваності й захворюваності з тимчасовою втратою працездатності та може стати причиною небезпеки розвитку в медичних працівників професійних захворювань.

Заклади охорони здоров'я являють собою зони підвищеного ризику, зумовленого впливом комплексу специфічних чинників у системі людина — середовище, які виникають під час проведення лікувального процесу. А це визначає специфічність як умов праці медичних працівників, так і якість внутрішньолікарняного середовища для пацієнтів.

У зв'язку з цим у закладах вищої медичної освіти пріоритетного значення набуває навчання студентів основам охорони праці в медичній галузі. Причому під охороною праці в закладах охорони здоров'я слід розуміти систему збереження здоров'я медичних працівників у процесі професійної діяльності. У центрі уваги навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» перебуває система правових соціально-економічних, організаційно-технічних, лікувально-профілактичних, гігієнічних і реабілітаційних заходів.

Медичні працівники повинні турбуватися за збереження власного життя та здоров'я, а також пацієнтів. Керівники структурних підрозділів несуть відповідальність за життя, здоров'я та безпеку підлеглих.

До основних професійних компетенцій лікарів-клініцистів у галузі охорони праці належать: аналіз стану умов праці та характеру трудових процесів, а також їх впливу на здоров'я; організація безпеки життєдіяльності в закладах охорони здоров'я з урахуванням характеру дії шкідливих і небезпечних чинників медичного середовища; застосування методів і способів захисту від них.

З медико-профілактичних позицій охорона праці дає змогу підвищити ефективність трудової діяльності шляхом забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату та світлового середовища, урахування ергономічних і психофізіологічних особливостей трудового процесу, формування оптимального режиму праці й відпочинку, впровадження лікувально-профілактичних заходів.

Дотримання принципів охорони праці допомагає вирішити цілу низку проблем у закладах охорони здоров'я, зокрема захистити ме-

Передмова

дичних працівників від дії шкідливих і небезпечних чинників їх виробничого середовища, зменшити збитки внаслідок втрати робочого часу тощо.

Навчальний посібник «Тестові завдання і ситуаційні задачі з охорони праці в медичній галузі» для студентів закладів вищої медичної освіти України розроблено згідно з освітньо-професійною програмою та примірною програмою навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 222 «Медицина», 228 «Педіатрія», 221 «Стоматологія».

З метою формування в студентів відповідної професійної компетентності навчальний посібник складено із системи тестових завдань і ситуаційних задач до кожної теми занять. Їх підбір ґрунтується на таких принципах охорони праці: відповідності умов праці та трудового процесу анатомічним, фізіологічним і психофізіологічним характеристикам людини; управління рівнями організації охорони праці; планомірного та безперервного вдосконалення умов праці; прийняттого рівня безпечної діяльності; відповідності матеріально-технічної бази та умов безпеки праці директивним вимогам.

Тестові завдання призначені для контролю якості підготовки студентів з охорони праці медичних працівників. Вони розроблені згідно з Державним стандартом вищої медичної освіти та в повній мірі відповідають технічним вимогам Центру тестування при Міністерстві охорони здоров'я України. Кожне тестове завдання містить 5 варіантів відповідей, де чотири — дистрактори й одна — правильна відповідь. Найкращому запам'ятовуванню навчального матеріалу сприяє зв'язування ключових опорних слів у ситуації з правильною відповіддю.

Ситуаційні задачі охоплюють весь спектр праці медичних працівників. Виконання зазначених завдань спрямовано на формування культури охорони й безпеки праці в медичних працівників. Робота з ними пов'язана з практичними вміннями давати гігієнічну оцінку умовам праці лікаря, виявляти професійні ризики для медичних працівників, встановлювати можливі наслідки дії для здоров'я шкідливих і небезпечних професійних чинників, обґрунтовувати заходи з оздоровлення умов праці для їх включення до плану заходів з охорони праці в закладах охорони здоров'я.

Тема 1

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Охорона праці являє собою систему заходів і засобів, що спрямовані на збереження життя, здоров'я та високої працездатності людини в процесі виконання трудової діяльності. Забезпечення адекватної реалізації вимог з охорони праці як медичних, так і фармацевтичних працівників ґрунтується на законодавчих, директивних і нормативно-технічних документах, що регламентують відносини між роботодавцями і працівниками в цій сфері.

До основних законів, в яких відображені положення з охорони праці, належать:

1. Конституція України.

2. Кодекс законів про працю України (КЗпП) від 10.12.1971 р. № 322-VIII.

3. Закони України:

- «Про охорону праці»;

- «Про загальнообов'язкове соціальне державне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 р. № 1105-XIV;

- «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15.09.1999 р. № 1045-XIV;

- «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-XII;

- «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р. № 4004-XII;

- Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради, 2013 р., № 34—35, стаття 458.

Основним законодавчим документом з реалізації права громадян на працю є закон України «Про охорону праці», прийнятий Верховною Радою України 14 жовтня 1992 р. за № 2694-XII.

Цей закон передбачає:

- гарантію прав громадян на охорону праці, соціальне страхування, видачу спецодягу, засобів індивідуального захисту, відшкодування в разі ушкодження здоров'я та завдання моральної шкоди, охорону праці жінок, підлітків, інвалідів;

- фінансування заходів з охорони праці; організацію охорони праці на виробництві, контроль за дотриманням охорони праці в установах, організаціях та на підприємствах;

- встановлення норм прямої дії щодо порядку організації охорони праці безпосередньо на підприємстві, в установі, організації будь-якої форми власності, чітке визначення функцій, обов'язків, прав відповідальності власника і конкретних посадових осіб та працівників.

У законі України «Про охорону праці» чітко задекларовані основні принципи державної політики в галузі охорони праці, а саме:

- пріоритет життя і здоров'я працівників щодо результатів виконання виробничої діяльності підприємства;

- повна відповідальність роботодавця за створення цілком безпечних і нешкідливих умов праці;

- забезпечення контролю за станом виробництва та сприяння підприємствам, закладам і установам у створенні безпечних і нешкідливих умов праці;

- обов'язковий соціальний захист працівників і повне відшкодування всіх збитків особам, які потерпіли від нещасних випадків, що виникли на виробництві, і професійних захворювань;

- встановлення єдиних вимог до питань організації охорони праці для всіх підприємств, закладів і установ незалежно від форм власності;

- адаптація трудового процесу до можливостей працівника з урахуванням особливостей стану його здоров'я та психологічного стану;

- здійснення навчання населення, організація належної професійної підготовки та своєчасне підвищення кваліфікації працівників з провідних питань охорони праці.

У разі порушення законів, вимог інших нормативно-правових актів щодо охорони праці, створення перешкод для діяльності посадових осіб органів Державної служби України з питань праці (Держпраці), а також представників професійних спілок, винні особи притягаються до дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності відповідно до закону України «Про охорону праці» (стаття 44).

Державне управління охороною праці в Україні згідно з провідними положеннями статей закону України «Про охорону праці» здійснюють:

- Кабінет Міністрів України;

- спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці;

- міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади;
- місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Центральним органом виконавчої влади в галузі охорони праці є Державна служба України з питань праці. Її діяльність координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство соціальної політики. Вона реалізує державну політику у сферах промислової безпеки, гігієни й охорони праці, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, здійснення державного гірничого нагляду, а також з питань нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю, питаннями зайнятості населення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування щодо нарахування, призначення та виплати допомоги і компенсацій, надання соціальних послуг з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб.

Слід відзначити, що вищий нагляд за дотриманням законів про охорону праці є прямим обов'язком Генерального прокурора України і підпорядкованих йому прокуратур.

Студент закладу вищої медичної освіти в результаті вивчення теми повинен:

ЗНАТИ:

- законодавчу та нормативну базу України про охорону праці;
- основні положення закону України «Про охорону праці»;
- основні принципи державної політики України в галузі охорони праці;
- заходи адміністративної та дисциплінарної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці.

УМІТИ:

- використовувати статті Конституції України, закону «Про охорону праці» та інших законодавчих актів для створення здорових і безпечних умов праці працівників.

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу проводять шляхом вирішення студентами тестових завдань і ситуаційних задач за матеріалом теми. Тестування як засіб дидактичної системи виключає суб'єктивний чинник, до того ж об'єктивність досягається шляхом стандартизації перевірки показників якості виконання тестів і завдань, що дає змогу здійснювати комплексне оцінювання результатів навчання студентів. Крім того, такий метод моніторингу вказує на ефективність організації та якості навчального процесу.

Набуті студентами знання та навички при розв'язанні ситуаційних задач у майбутньому допоможуть їм грамотно та самостійно приймати рішення в кожній конкретній виробничій ситуації.

Навчальне видання

Яворський Олександр Петрович
Паустовський Юрій Олександрович
Никитюк Олександр Андрійович та ін.

**ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
І СИТУАЦІЙНІ ЗАДАЧІ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ
В МЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ**

Навчальний посібник

За редакцією
академіка НАМН України, професора *О.П. Яворського*,
професора *І.В. Сергеті*

Підписано до друку 04.03.2019.
Формат 60×90/16. Папір офсет.
Гарн. Times. Друк офсет.
Ум. друк. арк. 14,0.
Зам.

**Всеукраїнське спеціалізоване
видавництво «Медицина»**
01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів книжкової продукції
ДК № 3595 від 05.10.2009.
Тел.: (044) 581-15-67, 537-63-62.
E-mail: med@society.kiev.ua
<https://www.medpublish.com.ua>